

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Кіндрась О.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ
«КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ»**

Житомир
Видавництво Житомирського державного університету
імені Івана Франка
2015

УДК 334.72.8(07)
ББК 65.291.21р
К 41

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 8 від 27.03.2015 р.)*

Рецензенти:

Яремova М.І. – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємства Житомирського національного агроекологічного університету.

Павлова С.І. – заступник декана факультету економіки та менеджменту Житомирського державного технологічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Кіндрась О.В.

К 41 Методичні рекомендації з курсу «Корпоративне управління». Галузь знань: 0306 Менеджмент і адміністрування, спеціальність: 8.03060101 Менеджмент організацій та адміністрування (за видами економічної діяльності) ОКР «Магістр» - Житомир. 2015.- 40 с.

Методичні матеріали з курсу «Корпоративне управління» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою магістра зі спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій та адміністрування (за видами економічної діяльності)». Вона охоплює всі змістовні модулі, визначені освітньо-професійною програмою.

Методичні матеріали з дисципліни «Корпоративне управління» складаються зі вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів, наявні завдання та вимоги до підсумкових модульних контрольних робіт і до екзамену, список рекомендованої літератури.

УДК 334.72.8(07)
ББК 65.291.21р

© О. В. Кіндрась, 2015

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Структура залікового кредиту дисципліни „Корпоративне управління”	5
2. Програма навчальної дисципліни	6
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійного опрацювання матеріалу	8
Модуль 1. Теоретико-методичні засади корпоративного управління в Україні	
<i>Змістовний модуль 1. Логіка та учасники корпоративного управління</i>	
Тема 1. Теоретичні основи корпоративного управління	8
Тема 2. Зовнішня сфера корпоративного управління	13
Тема 3. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління	18
<i>Змістовний модуль 2. Стратегічне управління та оцінка ефективності діяльності корпоративного підприємства</i>	
Тема 4. Стратегічне управління корпораціями	24
Тема 5. Оцінювання ефективності корпоративного управління ..	29
4. Підсумкове творче індивідуальне завдання	33
5. Зразок підсумкової модульної контрольної роботи	35
6. Перелік питань для підготовки до іспиту	37

ВСТУП

Метою дисципліни «Корпоративне управління» є ознайомлення студентів із теоретичними основами корпоративного управління, інституційними та інформаційними інструментами забезпечення функціонування системи корпоративного управління на підприємствах.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів фаху з питань:

- застосування теоретичних аспектів корпоративного управління в практичній діяльності;
- використання основних елементів та принципів корпоративного контролю, механізм його здійснення в діяльності підприємств;
- застосування методів оцінки економічної ефективності корпоративного управління;
- формування системи органів корпоративного управління принципів їх функціонування та форм підзвітності.

Після вивчення дисципліни студент повинен знати:

- принципи корпоративного управління;
- принципи організації та функціонування органів корпоративного управління;
- моделі корпоративного управління в сучасних умовах;
- основні елементи та принципи корпоративного контролю;
- методи оцінки економічної ефективності корпоративного управління.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру навчального року за допомогою лекційних та практичних занять. Згідно навчального плану для вивчення курсу передбачено проведення практичних занять – в кількості 10 год.

Практичні заняття з курсу “Корпоративне управління” проводяться з метою набуття студентами практичних навичок управління корпоративними підприємствами, аналізу економічних ситуацій, організації функціонування виборчих та призначених органів управління. Окремі заняття носять проблемний характер і здійснюються в формі дискусій з програмних питань. Відповіді на питання не тільки повторюють матеріал лекційного курсу, а й відображають самостійну роботу студентів по опрацюванню додаткової літератури. Частина навчального часу відводиться для обговорення рефератів, підготовлених студентами за проблемною тематикою в галузі корпоративного управління.

Методичні вказівки містять питання для обговорення на практичних заняттях; виділено ключові терміни, необхідні для засвоєння курсу; наведено перелік завдань для самостійної роботи і контрольних питань для перевірки засвоєння дисципліни.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ”

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	лаб.	с.р.	
Модуль 1. Теоретико-методичні засади корпоративного управління в Україні					
<i>Змістовний модуль 1. Логіка та учасники корпоративного управління</i>					
Тема 1. Теоретичні основи корпоративного управління	16	2	2	-	2
Тема 2. Зовнішня сфера корпоративного управління	10	2	2	-	2
Тема 3. учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління	12	2	2	-	2
<i>Змістовний модуль 2. Стратегічне управління та оцінка ефективності діяльності корпоративного підприємства</i>					
Тема 4. Стратегічне управління корпораціями	16	24	4	-	2
Тема 5. Оцінювання ефективності корпоративного управління	12	2	4	-	4
ПМК					1
Всього годин	36	10	14	-	12

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Теоретико-методичні засади корпоративного управління в Україні

Змістовний модуль 1. Логіка та учасники корпоративного управління

Тема 1. Теоретичні основи корпоративного управління

Сутність корпоративного управління та його роль у процесі господарювання. Характеристика елементів корпоративного управління. Принципи корпоративного управління та вплив міжнародного співтовариства на їх узагальнення. Моделі корпоративних відносин: світовий досвід та особливості управління корпораціями в Україні. Еволюція формування корпоративної форми організації бізнесу. Основні характеристики інтеграційних процесів, типи та форми інтегрування. Корпоративна культура та її роль у корпоративному управлінні. Різновиди організаційних об'єднань корпоративного типу різних секторах економіки.

Тема 2. Зовнішня сфера корпоративного управління

Форми державного регулювання ринку цінних паперів. Роль і функції Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Антимонопольне регулювання в корпоративному секторі. Управління корпоративними правами держави. Податкова політика в корпоративному Секторі України. Сутність та роль депозитарної системи в корпоративному регулюванні. Види депозитарної діяльності та її суб'єкти. Управління рухом акцій на первинних і вторинних ринках, фінансові посередники в системі корпоративного управління. Основні організаційні форми фінансового посередництва.

Тема 3. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління

Ключові учасники корпоративних відносин: світовий досвід та вітчизняна практика. Система органів корпоративного управління. Загальні збори акціонерів та їх повноваження. Наглядова рада та причини її створення. Повноваження Наглядової ради. Ревізійна комісія. Повноваження ревізійної комісії. Правління та його повноваження. Порядок формування органів управління та їх кількісний склад. Порядок роботи органів управління. Трудові відносини з посадовими особами органів управління корпорації. Відповідальність посадових осіб органів управління акціонерного товариства. Заходи щодо забезпечення інформаційної прозорості в Кодексі корпоративної поведінки. Конфлікти інтересів між учасниками корпоративних відносин.

***Змістовний модуль 2. Стратегічне управління
та оцінка ефективності діяльності корпоративного підприємства***

Тема 4. Стратегічне управління корпораціями

Особливості стратегічного управління корпораціями. Стратегічне управління як інструмент реалізації потенціалу корпоративного управління. Визначення параметрів системи стратегічного планування корпорації. Система погодження та затвердження стратегічних і поточних планових документів. Сутність та критерії формування системи стратегічного моніторингу. Зв'язок результатів моніторингу з цілями та стратегією корпорації. Визначення цілей діяльності корпорацій. Характеристика підходів та загальні закономірності встановлення корпоративних цілей. Особливості визначення корпоративної місії та забезпечення її взаємозв'язку з місіями корпоративних формувань.

Тема 5. Оцінювання ефективності корпоративного управління

Рейтингові оцінки якості корпоративного управління. Критерії фінансової оцінки якості різних систем корпоративного управління: показники зворотності банківських кредитів, акціонерна вартість і вартість «учасників». Методичні підходи до визначення ефективності корпоративного управління. Фактори підвищення ефективності корпоративного управління. Показники та особливості оцінювання ефективності корпоративного управління. Напрями підвищення ефективності управління корпораціями. Оцінка ефективності механізмів корпоративного управління. Організаційна ефективність: сутність, параметри та методи оцінки. Ефективність корпоративного управління як досягнення балансу інтересів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ МАТЕРІАЛУ

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

✓ *Змістовний модуль 1. Логіка та учасники корпоративного управління*

Практичне заняття 1.

- 👍 **Тема:** ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
- 👍 **Мета:** оволодіння основними категоріями, принципами та моделями корпоративного управління
- 👍 **Професійне спрямування:** формування структурно-логічної схеми функціонування корпоративного сектору економіки
- 👍 **Понятійно-категоріальний апарат:** корпорація, корпоративне управління, корпоративні права, принципи корпоративного управління, конфлікт корпоративного управління, моделі корпоративного управління, акціонери, афілійовані особи, виконавчі органи, управлінці та власники акціонерного товариства.

👍 **План семінару**

1. Логіка та елементи корпоративного управління
2. Сутність корпоративного сектору економіки: класифікація корпоративних підприємств та типи корпоративних утворень
3. Принципи корпоративного управління
 - 3.1. Принципи корпоративного управління України
 - 3.2. Принципи Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)
 - 3.3. Принципи корпоративного управління Європейського Банку Реконструкції та
4. Моделі корпоративних відносин:
 - 4.1. Аутсайдерські та інсайдерські моделі корпоративного управління
 - 4.2. Англо-американська модель
 - 4.3. Німецька (західноєвропейська модель) модель
 - 4.4. Японська модель
 - 4.5. Змішана (українська) модель

👍 **Контрольні запитання:**

1. Дайте визначення корпоративного управління.
2. Назвіть, що є предметом та об'єктом корпоративного управління.
3. Опишіть структуру корпоративних прав.

4. Охарактеризуйте елементи корпоративного управління.
5. Охарактеризуйте роль принципів корпоративного управління ОЕСР і інших міжнародних організацій в розвитку системи корпоративного управління.
6. Розкрийте сутність та назвіть відмінності між інсайдерівською та аутсайдерівською моделями корпоративного управління.
7. До якої моделі корпоративного управління наближена вітчизняна модель корпоративного управління?
8. Охарактеризуйте англо-американську модель корпоративного управління
9. Назвіть негативні сторони англо-американської моделі корпоративного управління
10. Охарактеризуйте німецьку модель корпоративного управління
11. Визначте роль банків в німецькій моделі корпоративного управління
12. Назвіть особливості японської моделі корпоративного управління
13. Охарактеризуйте змішану модель корпоративного управління
14. Охарактеризуйте особливості формування моделі корпоративного управління в Україні

👉 **Практична частина:**

1. Порівняти особливості моделей корпоративного управління заповнивши таблицю 1.

Таблиця 1

Основні характеристики моделей корпоративного управління

	англо-американська	німецька	японська	змішана
Країни розповсюдження				
Сутнісна характеристика				
Учасники корпоративних відносин				
Структура володіння акціями				
Склад ради директорів				
Дії, що вимагають схвалення директорів				
Взаємини між учасниками				

2. Представити порівняльну характеристику окремих організаційно-правових форм господарських товариств заповнивши таблицю табл. 2.

Таблиця 2

Характеристика	Організаційно-правова форма				
	АТ	ТОВ	ТДВ	Повне товариство	Командитне товариство
Стартовий капітал					
Установчі документи					
Відповідальність учасників					
Управління					
Майнові права					
Характер відносин між учасниками					

👍 **Теми рефератів та доповідей:**

1. Становлення корпоративного управління в Україні
2. Порівняльна характеристика принципів корпоративного управління Міжнародної мережі з корпоративного управління та Конфедерації Європейських Асоціацій Акціонерів
3. Порівняльна характеристика національних стандартів США та України у сфері корпоративного
4. Досвід та проблеми корпоративного управління в Україні

👍 **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1. Опрацювати та законспектувати матеріал у формі структурно-логічної схеми:

- еволюція формування корпоративної форми організації бізнесу: світовий досвід;
- корпоративна культура та її роль у корпоративному управлінні.

2. Виконати тестові завдання:

1. Суб'єктами корпоративного управління можуть бути:

- а) окремі громадяни;
- б) власники та менеджмент окремого підприємства;
- в) державні та недержавні органи;
- г) всі зазначені;
- д) тільки б) та в).

2. Система управління, що характеризується широкою акціонерною власністю, вплив на прийняття рішень більшою мірою залежить від менеджерів, застосування різних форм перехоплення контролю за

корпорацією має назву:

- а) аутсайдерська;
- б) інсайдерська;
- в) корпоративна;
- г) функціональна.

3. Сума загальної номінальної вартості статутного фонду, під який випускаються акції, для функціонування акціонерного товариства має еквівалент не менше:

- а) 1150 мінімальних заробітних плат;
- б) 1200 мінімальних заробітних плат;
- в) 1250 мінімальних заробітних плат;
- г) 1300 мінімальних заробітних плат.

4. Товариство, при якому всі учасники займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном та особливістю управління якого є те, що ведення справ здійснюється за загальною згодою всіх учасників називається:

- а) повним;
- б) командитним;
- в) відкритим;
- г) закритим.

5. До зовнішніх елементів корпоративного управління не відносяться:

- а) державні органи загальної та спеціальної компетенції;
- б) механізми ринкового контролю;
- в) засоби масової інформації;
- г) норми та процедури взаємовідносин власників.

6. Корпоративний устрій господарського товариства означає, що йому властиві такі атрибути:

- а) товариство має організаційну єдність;
- б) наявність статутного фонду (капіталу) товариства, розділеного на частки учасників пропорційно внесеним ними внескам;
- в) майно господарського товариства є відокремленим від майна його учасників, інших осіб, а також держави;
- г) господарське товариство несе самостійну майнову відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах закріпленого за ним майна.

7. Акціонерним визнається товариство, яке:

- а) має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства;
- б) має статутний фонд, розділений на частки, розмір яких визначається

установчими документами, і несе відповідальність у межах вкладів учасників;

в) займається підприємницькою діяльністю, учасники якого несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном;

г) статутний фонд якого поділений на частки, визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного фонду, а при недостатці цих сум – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника.

8 Найбільшою популярністю в Україні користується товариство з обмеженою відповідальністю завдяки:

- а) простоті створення та обмеженій відповідальності учасників;
- б) придатності для організації як малого, так і великого бізнесу;
- в) спрощений порядок фінансової звітності;
- г) безмитний порядок державної реєстрації.

9. За зобов'язаннями товариства не несуть відповідальності:

- а) учасники командитних товариств;
- б) учасники акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю;
- в) учасники повного товариства і товариства з додатковою відповідальністю;
- г) учасники товариств з обмеженою відповідальністю і товариств з додатковою відповідальністю.

10. Ознаки, що відрізняють акціонерні товариства від інших видів товариств.

а) емітент цінних паперів, відкрита діяльність, проста за правовим розповсюдженням форма функціонування;

б) природа статутного фонду, емітент цінних паперів, відкрита діяльність, стабільність майнової бази, складна система управління;

в) найбільш коштовна за витратами організаційно-правова форма бізнесу, більш складна система управління, нестабільність майнової бази.

11. Корпоративні права - це право:

а) власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку цієї особи, а також частки активів у разі її ліквідації відповідно до чинного законодавства;

б) на управління;

в) отримання відповідної частки прибутку.

12. Зацікавлені особи - це особи, які:

а) мають легітимний інтерес у діяльності товариства, тобто певною мірою залежать від товариства або можуть впливати на його діяльність;

б) можуть впливати на діяльність корпорації засобами державного

регулювання;

в) здійснюють постачання сировини та матеріалів, обсяг яких обмежений в силу природно-кліматичних або інших умов.

13. Розділіть характеристики аутсайдерської (1) і інсайдерської (2) моделей корпоративного управління:

- а) розосереджена власність, пасивні акціонери;
- б) універсальний банківський контроль і внутрішній контроль власності;
- в) однорівневі корпоративні ради;
- г) велика прозорість і розкриття інформації;
- д) участь працівників в управлінні.

14. Особливостями японської моделі корпоративного управління є наявність таких її учасників, як:

- а) афілійовані промислові компанії;
- б) два постійно конкуруючі банки;
- в) національний уряд, ключовий банк як основний акціонер корпорації, особлива промислово-фінансова мережа (кейрецу).

15. Сучасна українська модель корпоративного управління переважно базується на елементах моделі корпоративного управління:

- а) японської;
- б) англо-американської;
- в) німецької.

👉 Рекомендована література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI.
3. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII.
4. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління: Підручник / І.А. Ігнат'єва – К.: ЦУЛ, 2013 р. – 600 с.
5. Лазарева Є.В. Менеджмент організації адміністрування: навч.посібник /Є.В. Лазарева, О.В. Тарасова, О.О. Євтушинська та ін.; за ред. д.е.н. А.Г.гончарука – Одеса: Фенікс, 2013. – 300 с.
6. Мальська М. П. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник. /М.П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
7. Мостенська Т.Л. Корпоративне управління: Підручник./ Т.Л.Мостенська, В.О. Новак, М.Г. Луцький, Ю.Г. Симоненко – К.: Каравелла, 2008р. – 384с.
8. Повноважний О.С. Корпоративне управління: Підручник / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.О. Харламова – К.: Кондор, 2013р. -244 с.
9. Пуртов В. Ф. Корпоративне управління : підручник / В. Ф. Пуртов, В. П. Третяк, М. М. Кудінова. - Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011.- 364 с
- 10.Штерн Г.Ю.. Корпоративне управління: Навч. посібник для студентів / Г.Ю. Штерн. – Харків: ХНАМГ, 2009. - 278 с.

Практичне заняття 2.

👉 **Тема: ЗОВНІШНЯ СФЕРА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ**

👉 **Мета:** систематизувати знання у сфері державного регулювання корпоративного сектору та засад функціонування фондового ринку України

👉 **Професійне спрямування:** показати роль і завдання держави у сфері корпоративного управління та взаємозв'язок учасників фондового ринку

👉 **Понятійно-категоріальний апарат:** державне регулювання корпоративного сектору, бездокументарна форма цінного папера, депозитарна система України, депозитарій цінних паперів (депозитарій), кліринг, фондовий ринок (ринок цінних паперів), емітент, професійна діяльність з торгівлі цінними паперами, професійні учасники фондового ринку, брокер, дилер, андеррайтинг, фондова біржа, позабіржова торговельна система, біржові індикатори

👉 **План семінару**

1. Державне регулювання корпоративного сектору в Україні
2. Роль і сфери регулювання Комісії з цінних паперів та фондового ринку
3. Антимонопольне регулювання в корпоративному секторі
4. Роль, структура та завдання депозитарної системи України у корпоративному регулюванні
5. Фондовий ринок: поняття, учасники та основні види професійної діяльності

👉 **Контрольні запитання:**

1. Назвіть інституції, що ходять в структуру органів державного регулювання корпоративного сектору України спеціальної та загальної компетенції.
2. Охарактеризуйте напрями державного регулювання корпоративного сектору України
3. Розкрийте зміст функцій державного регулювання корпоративного сектору України
4. Назвіть основні завдання та сфери регулювання Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку
5. Охарактеризуйте структуру Національної депозитарної системи України
6. Назвіть суб'єкти депозитарної системи та опишіть види їх діяльності
7. Дайте визначення поняттям:
 - фондовий ринок
 - первинний фондовий ринок
 - вторинний фондовий ринок
8. Які види професійної діяльності здійснюються на фондовому ринку?
9. Що передбачає професійна діяльність з торгівлі цінними паперами?

👉 **Практична частина:**

Задача 1. Відкрите акціонерне товариство “Вінницяхліб” випустило одну

тисячу привілейованих акцій номіналом 10 грн. Мінімальний річний прибуток при емісії акцій було оголошено рівним 25% від їх номіналу. Чистий прибуток товариства складає 5000 грн. Визначити мінімальну суму, яку товариство повинно сплатити кожного року у вигляді дивідендів за привілейованими акціями та прибуток на звичайні акції

Задача 2. В оголошенні ВАТ “2-й Харківський авторемзавод” зазначено, що дивіденди за його акціями за рік складуть 20% річних за звичайними акціями і 30% за привілейованими акціями. Визначити суму дивіденду на привілейовану акцію номіналом 5 грн. і одну звичайну номіналом 1 грн. Визначити дивідендний вихід, якщо дохід на звичайну акцію складає 0,2 грн.

Задача 3. У газеті «Цінні папери України» були наведені в травні місяці поточного року наступні дані про акції ВАТ “Дніпроважмаш”: номінал акції 10 грн., курсова вартість – 4,3 грн., сума дивіденду на акцію за III квартал попереднього року – 5 грн. Визначити цінність акції та коефіцієнт її котирування, якщо весь прибуток на акцію був сплачений у вигляді дивіденду.

Задача 4. Акції ВАТ “Харківський тракторний завод” номіналом 10 грн. продавалися на початку року за курсовою вартістю 40 грн. Дивіденд за рік був оголошений у розмірі 10% річних. Визначити реальну прибутковість за рівнем дивідендів акцій, куплених на початку року.

Задача 5. Акціонерне товариство “Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча” випустило 1 тисячу привілейованих акцій номіналом 20 грн. Мінімальний річний прибуток при емісії акцій було оголошено рівним 25% від їх номіналу. Чистий прибуток товариства складає 7000 грн. Визначити розмір прибутку на звичайні акції

👉 **Теми рефератів та доповідей:**

1. Основні види професійної діяльності на фондовому ринку
2. Фондові біржі в Україні
3. Позабіржова торговельна система
4. Найвідоміші біржові індикатори та фондові індекси в Україні

👉 **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА:**

1. Опрацювати та законспектувати матеріал у формі структурно-логічної схеми:

- податкова політика в корпоративному секторі України;
- управління державними корпоративними правами;
- перехід та реалізація права власності на цінні папери в Національній депозитарній системі;

2. Виконати тестові завдання:

1. Моніторинг ринку інвестицій в Україну та за її межі, що виконується через фондовий ринок, здійснюється:

- а) Національною депозитарною системою;
- б) ДКЦПФР;
- в) НБУ;
- г) Мінфіном України
- д) фондова біржа.

2. Основним завданням ДКЦПФР є:

- а) здійснення державного регулювання та контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних на території України;
- б) встановлювати за погодженням з Кабінетом Міністрів України плату за видачу спеціальних дозволів, надання інформації за запитами юридичних та фізичних осіб із силелувастія отриманих коштів відповідно до законодавства;
- в) здійснювати контроль за діяльністю фондової біржі на території України.

3. Емісія акцій може здійснюватись у зв'язку з:

- а) формуванням статутного фонду емітента;
- б) рішенням ДКЦПФР;
- в) інфляційними процесами у сфері цінних паперів;
- г) акумулюванням акцій попередніх емісій;
- д) багатством товариства.

4. Право власності на акції, придбані в ході їх розповсюдження шляхом передплати виникає:

- а) з моменту їх зарахування на рахунок акціонера у зберігача;
- б) після відкриття емісійного рахунку;
- в) після перерахування відповідної кількості акцій з емісійного рахунку на рахунки цінних паперів.

5. ДКЦПФР накладає на юридичних осіб штрафи у розмірі 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян:

- а) за діяльністю на ринку цінних паперів без спеціального дозволу (ліцензії), одержання якого передбачено чинним законодавством;
- б) за неподання, невчасного подання або подання за відомо недостовірної інформації;
- в) на випуск та розміщення незареєстрованих цінних паперів, відповідно до чинного законодавства.

6. Комерційний банк або торговець цінними паперами, який має ліцензію на зберігання та обслуговування обігу цінних паперів і операцій емітента з цінними паперами на рахунках у цінних паперах як щодо тих цінних паперів, що належать йому, так і тих, які він зберігає згідно з договором про відкриття рахунку в цінних паперах; при цьому зберігач не може вести реєстр власників цінних паперів, щодо яких він здійснює угоди - це:

- а) зберігач

- б) реєстратор
- в) емітент

7. Торговий або фінансовий агент, що діє самостійно або від імені біржі як посередник при укладанні угод купівлі-продажу за рахунок клієнта. Брокером може бути банк або інша фінансова установа, що за винагороду виконує посередницькі функції – це:

- а) маклер
- б) брокер
- в) дилер

8. Професійний учасник ринку цінних паперів, що укладає договори щодо цінних паперів від свого імені та за свій рахунок з метою перепродажу:

- а) маклер
- б) брокер
- в) дилер

9. Розміщення (продаж) цінних паперів, торговцем цінними паперами за дорученням, від імені та за рахунок емітента- це:

- а) андеррайтинг
- б) аутсорсинг
- в) лістинг

10. Процедура внесення цінних паперів до списку цінних паперів, які котируються на фондовій біржі або можуть бути предметом укладення угод в торговельно-інформаційній системі – це:

- а) андеррайтинг
- б) аутсорсинг
- в) лістинг

👉 **Рекомендована література:**

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI.
3. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII.
4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.96 № 448/96.
5. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 N 2210-III.
6. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.10.93 N 3659-XII.
7. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року N 3480-IV
8. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 10.12.97 р. №710/97-ВР.

9. Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.07. №702
10. Про затвердження Положення про депозитарну діяльність: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 16.08.2013, підстава з1176-13
11. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління: Підручник / І.А. Ігнат'єва – К.: ЦУЛ, 2013 р. – 600 с.
12. Лазарева Є.В. Менеджмент організації адміністрування: навч. посібник / Є.В. Лазарева, О.В. Тарасова, О.О. Євтушинська та ін.; за ред. д.е.н. А.Г. Гончарука – Одеса: Фенікс, 2013. – 300 с.
13. Мальська М. П. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник. / М.П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
14. Повноважний О.С. Корпоративне управління: Підручник / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.О. Харламова – К.: Кондор, 2013р. -244 с.
15. Пуртов В. Ф. Корпоративне управління : підручник / В. Ф. Пуртов, В. П. Третяк, М. М. Кудінова. - Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011.- 364 с

Практичне заняття 3.

👍 **Тема: УЧАСНИКИ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН ТА ОРГАНИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ**

👍 **Мета:** сформувані чіткі уявлення про учасників корпоративних відносин та структуру органів управління корпоративним підприємством

👍 **Професійне спрямування:** сформувані професійні уміння оцінювати діяльність органів управління та учасників корпоративного підприємства

👍 **Понятійно-категоріальний апарат:** загальні збори акціонерів, компетенція загальних зборів, робочі органи загальних зборів, реєстраційна комісія, наглядова рада, виконавчий орган акціонерного товариства, значний правочин, агентський конфлікт

👍 **План семінару**

1. Компетенція й порядок проведення загальних зборів акціонерів
2. Порядок формування і напрямки роботи наглядової ради
3. Виконавчий орган акціонерного товариства
4. Агентські конфлікти в системі управління корпорацією

👍 **Контрольні запитання:**

1. Назвіть види загальних зборів акціонерів.
2. Охарактеризуйте причини та правові основи скликання позачергових

- загальних зборів акціонерів
3. Назвіть та охарактеризуйте робочі органи загальних зборів акціонерів
 4. Розкрийте зміст та умови використання комулятивного методу голосування
 5. Визначте роль власників привілейованих та простих акцій при формуванні кворуму загальних зборів акціонерів
 6. Охарактеризуйте повноваження наглядової ради в управлінні акціонерним товариством
 7. Назвіть суб'єкти депозитарної системи та опишіть види їх діяльності
 8. Розкрийте зміст діяльності та відмінності при формуванні односібного та колегіального виконавчого органу в системі корпоративного управління
 9. Охарактеризуйте компетенції органів управління АТ щодо прийняття рішення про вчинення значного правочину
 10. Дайте визначення поняттю корпоративний конфлікт
 11. Назвіть основні типи агентських конфліктів

👉 **Практична частина (ситуаційне завдання):**

Інформація про акціонерне товариство

ВАТ створено в процесі приватизації на базі виробничого орендного підприємства малогабаритної техніки, яке було зареєстровано 13 січня 1995р. Основна спеціалізація підприємства - виготовлення малогабаритних сільськогосподарських тракторів, причіпного й навісного устаткування до них (плуги, сівалки, культиватори), а також паливно-заправних станцій для сільського господарства. Крім того, підприємство виготовляє різноманітний асортимент товарів широкого вжитку.

Структура акціонерного капіталу (на момент розглянутої ситуації):

- 29% - у власності держави. Управління здійснюється ФДМ України;
- 69% - у власності трудового колективу (427 працівників);
- 2% - у власності інших фізичних й юридичних осіб.

Ситуація 1.

27 вересня 2002 р. група акціонерів - фізичних осіб, які володіли в сукупності 10,6% голосів, склала письмову вимогу про скликання позачергових зборів акціонерів для розгляду наступних питань:

1. Вибори Голови правління та членів Правління.
2. Затвердження програми виходу підприємства з кризи.

Свою вимогу акціонери мотивували «критичним фінансово-економічним станом акціонерного товариства, відсутністю чіткої програми виходу підприємства з кризи й зменшенням активів ВАТ». Вимога була адресована облдержадміністрації, Правлінню і Наглядовій раді ВАТ, але була послана тільки в облдержадміністрацію, звідки наступного дня її передали під розписку Голові правління ВАТ.

Ініціаторами позачергового скликання зборів виступила група акціонерів, серед яких був колишній Голова правління ВАТ, який має пакет акцій в 0,3%. Він очолював підприємство майже 10 років і у свій час був звільнений від

займаної посади за власним бажанням у зв'язку з переходом на посаду начальника управління зовнішньоекономічних зв'язків облдержадміністрації. Пост Голови правління очолив головний інженер підприємства, який обіймає цю посаду й на сьогоднішній день.

Ініціативна група у своїх діях розраховувала на підтримку облдержадміністрації. Про це свідчить той факт, що вимога про скликання зборів акціонерів була подана саме в облдержадміністрацію.

Запитання до ситуації 1.

1. Чи були законними вимоги групи акціонерів?
2. Чи правильно діяли акціонери, подаючи вимогу про скликання позачергових зборів в усі названі вище інстанції?
3. Як би ви діяли на місці ініціативної групи?
4. Якою, на вашу думку, має бути позиція Наглядової ради

Ситуація 2.

29 вересня 2002 р. Правління розглянуло вимогу акціонерів і вирішило перевірити кількість акцій і достовірність підписів акціонерів під вимогою. З цією метою була створена комісія з 5 чоловік, яка перевірила кількість голосів акціонерів шляхом звірення з реєстром акціонерів, а також дійсність підписів акціонерів за допомогою персонального опитування.

Комісія з перевірки кількості акцій і достовірності підписів установила:

1. акціонери, які в сукупності володіють 0,9% голосів, не підписували вимогу, а їхні підписи були підроблені, про що комісія одержала письмові заяви акціонерів;
2. акціонери, які в сукупності володіють 0,7% голосів, письмово відмовилися від свого попереднього підпису з різних причин (не розуміли значення своїх дій, передумали й т. п.).

15 жовтня 2002 р. на підставі результатів перевірки Правління ВАТ визначило, що вимогу про скликання позачергових зборів акціонерів підписали акціонери, які володіють у сукупності 9% голосів, і відмовилося проводити позачергові збори акціонерів. Своє рішення Правління мотивувало також тим, що у вересні 2002 р. на відкритому засіданні Наглядової ради Правління подавало звіт про свою роботу за півріччя і в першому кварталі 2003 р. відповідно до п. 8.2.1 Статуту підприємства будуть проведені чергові загальні збори акціонерів.

Питання до ситуації 2.

1. Чи правильно діяло Правління, призначивши комісію для перевірки достовірності підписів акціонерів?
2. Чи законно діяло Правління, відмовивши у скликанні позачергових зборів акціонерів?
3. Чи правильно им було мотивування відмови в проведенні зборів акціонерів.
4. Якими були б ваші дії як акціонера після одержання відмови?

Ситуація 3.

12 листопада 2002 р. група акціонерів - фізичних осіб подала Правлінню та ФДМ повторну вимогу про скликання позачергових зборів акціонерів, яку підписали акціонери, в сукупності маючі 11,2% голосів.

23 листопада 2002 р. ФДМ від свого імені опублікував у місцевій газеті оголошення про проведення позачергових зборів акціонерів 26 січня 2003 р. з наступним порядком денним:

1. Звіт Правління про фінансово - економічне становище ВАТ і про відчуження майна ВАТ.

2. Вибори всіх органів управління ВАТ.

Питання до ситуації 3

1. Чи правильно, на ваш погляд, діяли представники держави й акціонери товариства?

👉 Темі рефератів та доповідей:

1. Особливості організації управління корпорацією
2. Трудові відносини з посадовими особами органів управління корпорації.
3. Корпоративні норми в системі корпоративного управління
4. Забезпечення інформаційної прозорості в Кодексі корпоративної поведінки

👉 ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА:

1. Опрацювати та законспектувати матеріал у формі структурно-логічної схеми:

- зміст діяльності та повноваження ревізійної комісії;
- відповідальність посадових осіб органів управління акціонерного товариства

2. Виконати тестові завдання:

1. Яке з питань може бути включене до порядку денного загальних зборів акціонерів в такому вигляді:

- а) про регламент загальних зборів акціонерів;
- б) про організаційні питання;
- в) про порядок збільшення (зменшення) статутного фонду;
- г) про затвердження Положення про посадових осіб акціонерного товариства.

2. Для участі у загальних зборах готується список акціонерів:

- а) реєстратором;
- б) депозитарієм цінних паперів;
- в) реєстратором і депозитарієм цінних паперів;
- г) торговцями цінних паперів.

3. Згідно чинного законодавства, в який термін має бути опубліковане повідомлення про проведення загальних зборів акціонерів:

- а) не раніше як за 30 днів до дати проведення;
- б) не пізніше як за 45 днів до дати проведення;
- в) не раніше як за 45 днів до дати проведення;
- г) не пізніше як за 30 днів до дати проведення.

4. В якому з друкованих офіційних видань опубліковане повідомлення не має правової основи:

- а) Урядовий кур'єр;
- б) Цінні папери України;
- в) Фондовий ринок;
- г) Українська інвестиційна газета;
- д) Голос України.

5. З яких питань рішення загальних зборів акціонерів приймається простою більшістю голосів:

- а) зміна статуту підприємства;
- б) ухвалення рішення про припинення діяльності товариства;
- в) ухвалення рішення про випуск акцій на суму, що перевищує 1 млн. ЄВРО;
- г) створення і припинення діяльності дочірніх підприємств, філій і представництв товариства.

6. Загальні збори акціонерів вважаються повноважними, якщо на них присутні акціонери, що мають:

- а) більше 50% голосів;
- б) більш як 60% голосів;
- в) більш як 70% голосів;
- г) більш як 75% голосів;

7. Позачергові загальні збори акціонерів обов'язково мають бути скликані у випадку:

- а) неплатоспроможності товариства;
- б) неплатоспроможності кредиторів;
- в) прийняття рішення спостережної ради;
- г) прийняття рішення акціонерами, що володіють у сукупності до 10-ти процентів голосів.

8. Що із нижче викладеного не відноситься до виключної компетенції Наглядової ради:

- а) визначення умов оплати праці членів виконавчого органу;
- б) визначення аудитора (аудиторської фірми) товариства та затвердження умов договору, що укладатимуться з ним;

- в) прийняття рішення про не продаж або розповсюдження серед працівників викуплених товариством власних акцій;
- г) прийняття рішення про використання майна та інших активів товариства з метою погашення поточної заборгованості.

9. У якому випадку акціонер може бути позбавлений права на управління:

- а) при володінні акціями, на загальну суму менше 1% голосів;
- б) якщо у власності присутні лише прості акції;
- в) якщо у власності лише привілейовані акції;
- г) при володінні акціями лише у бездокументній формі.

10. Право на участь в управлінні товариством акціонерами реалізується:

- а) шляхом участі та голосування на загальних зборах;
- б) шляхом формування пропозицій наглядовій раді;
- в) шляхом визначення прав та обов'язків власників акцій.

11. Вносити письмові пропозиції щодо доповнення порядку денного загальних зборів окремими питаннями або частинами питань:

- а) акціонер не має права;
- б) акціонер має право не пізніше як за 30 днів до скликання загальних зборів;
- в) акціонер має право у будь-який термін до початку загальних зборів.

12. Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах може засвідчуватися:

- а) реєстратором, який веде реєстр власників іменних цінних паперів товариства, або головою виконавчого органу товариства;
- б) тільки реєстратором, який веде реєстр власників іменних цінних і паперів товариства;
- в) виконавчим органом товариства.

13. Наглядова рада акціонерного товариства здійснює:

- а) контроль за діяльністю виконавчого органу;
- б) загальне керівництво в межах своєї компетенції, контроль за діяльністю виконавчого органу та захист прав акціонерів;
- в) загальне керівництво в межах своєї компетенції

14. Члени наглядової ради:

- а) обираються та відкликаються загальними зборами акціонерів;
- б) обираються загальними зборами акціонерів, а відкликаються рішенням правління;
- в) обираються рішенням правління, а відкликаються загальними зборами акціонерів.

15. Незалежні члени ради - це особи, які:

- а) є незалежними від посадових осіб, пов'язаних з корпорацією, значних контрагентів та осіб, які не перебувають з товариством в інших відносинах, що можуть вплинути на незалежність суджень;
- б) не є членами акціонерного товариства;
- в) є незалежними від власників контрольного пакету акцій.

16. Корпоративний секретар є посадовою особою товариства, яка:

- а) обирається загальними зборами;
- б) призначається наглядовою радою та їй підпорядковується;
- в) призначається власником контрольного пакету акцій.

17. Виконавчим органом акціонерного товариства, який здійснює керівництво його поточною діяльністю, є:

- а) загальні збори акціонерів;
- б) наглядова рада;
- в) правління або інший орган, визначений статутом.

18. Конфлікт інтересів у корпоративному управлінні - це розбіжність між:

- а) особистими інтересами посадової особи та власником контрольного пакету акцій;
- б) професійними обов'язками посадової особи та особистими інтересами власника контрольного пакету акцій;
- в) особистими інтересами посадової особи або її пов'язаних осіб та її посадовими (професійними) обов'язками діяти в інтересах товариства.

👍 Рекомендована література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI.
3. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.96 № 448/96.
4. Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.07. №702
5. Про затвердження Положення про депозитарну діяльність: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від [16.08.2013](#), підстава [z1176-13](#)
6. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII.
7. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління: Підручник / І.А. Ігнат'єва – К.: ЦУЛ, 2013 р. – 600 с.
8. Лазарева Є.В. Менеджмент організації адміністрування: навч.посібник /Є.В. Лазарева, О.В. Тарасова, О.О. Євтушинська та ін.; за ред. д.е.н. А.Г.гончарука – Одеса: Фенікс, 2013. – 300 с.

9. Мальська М. П. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник. /М.П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
10. Мостенська Т.Л. Корпоративне управління: Підручник./ Т.Л.Мостенська, В.О. Новак, М.Г. Луцький, Ю.Г. Симоненко – К.: Каравелла, 2008р. – 384с.
11. Пуртов В. Ф. Корпоративне управління : підручник / В. Ф. Пуртов, В. П. Третяк, М. М. Кудінова. - Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011.- 364 с

✓ **Змістовний модуль 2. Стратегічне управління та оцінка ефективності діяльності корпоративного підприємства**

Практичне заняття 4.

👍 **Тема: СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЯМИ**

👍 **Мета:** відпрацювати уміння самостійно аналізувати систему стратегічного управління підприємствами

👍 **Професійне спрямування:** оволодіти навичками проведення стратегічного аналізу діяльності корпоративного управління

👍 **Понятійно-категоріальний апарат:** стратегічне управління, місія, цілі, дерево цілей корпоративного підприємства, стратегічне планування., інструменти стратегічного планування корпоративна стратегія, корпоративний портфель (бізнес портфель) стратегічний моніторинг.

👍 **План семінару**

1. Логіка формування місії та стратегічних цілей корпорації
2. Інструменти стратегічного планування в корпорації
3. Особливості розроблення та реалізації корпоративної стратегії
4. Сутність та критерії формування системи стратегічного моніторингу.

👍 **Контрольні запитання:**

1. Дайте визначення поняттям:
 - стратегічне управління корпорацією
 - місія корпорації
 - цілі корпорації
2. Назвіть правила формування місії корпоративного підприємства
3. Опишіть структуру цілей корпоративного підприємства
4. Назвіть вимоги до цілей корпоративного підприємства
5. Визначте сутність стратегічного планування діяльності корпорації.
6. Охарактеризуйте та назвіть переваги і недоліки наступних інструментів стратегічного планування:
 - концепція життєвого циклу товару;
 - аналіз розривів;

- метод експертних оцінок
 - аналіз портфеля (матричний аналіз)
 - метод перевірного списку
 - метод сумарної оцінки
7. Назвіть рівні розробки стратегій в корпоративному підприємстві
 8. Охарактеризуйте етапи розробки стратегії корпоративного підприємства
 9. Розкрийте сутність поняття стратегічний моніторинг
 10. Назвіть та розкрийте зміст рівнів організації системи стратегічного моніторингу

👍 **Практична частина:**

На основі даних розробити оптимальну стратегію розвитку корпоративного підприємства за допомогою матриці БКГ

Компанія “ЕСКАТ-НОВА” володіє господарським портфелем з 4-х секторів бізнесу, що належать до різних галузей:

- 1) підрозділ “М” (машинобудування);
- 2) підрозділ “Е” (електротехнічне обладнання);
- 3) підрозділ “К” (комплектуючі до комп’ютерів);
- 4) підрозділ “З” (послуги зв’язку);

Показники, що характеризують темпи зростання ринків у відповідних галузях і частки окремих підрозділів компанії, наведені нижче.

Таблиця 1

Показники діяльності компанії

Сектор бізнесу	Обсяг продажу тис. грн.	Річні темпи зростання ринку, %	Найбільші конкуренти	Обсяг продажу лідера галузі, тис. грн..
Підрозділ «М»	400	4	АТ “Тяжмаш”	800,0
Підрозділ «Е»	500	18	АТ “Прилад”	550,0
Підрозділ «К»	600	6	СП “Інфотек”	400,0
Підрозділ «З»	200	12	АТ “МГФ”	180,0

Необхідно з допомогою матриці БКГ визначити позиції секторів бізнесу компанії “Сонячний берег” і розробити оптимальну стратегію розвитку компанії, враховуючи як перспективи кожного підрозділу, так і необхідність оптимізації господарського портфеля.

Методичні вказівки

Етапи побудови матриці Бостонської консультативної групи:

1. На основі стратегічного аналізу визначаємо діапазон зміни розміру ринків збуту підприємства і відкладаємо його на вертикальній лінії матриці.
2. На горизонтальній лінії матриці відкладаємо діапазон зміни відносної ринкової частки стратегічних господарських підрозділів підприємства (в напрямку від найбільшого до найменшого).

3. Поле матриці, яке ми отримали, необхідно розділити на чотири квадранти. Горизонтальна лінія розділу для матриці проходить через середнє для підприємства в цілому значення зміни росту ринку. Вертикальна лінія розподілу поля матриці проходить через те значення відносної ринкової частки, за якого починає діяти ефект дослідної кривої. *Якщо, наприклад, вертикальна лінія розподілу проходить через значення 1,5, то це означає, що переваги, пов'язані з економією витрат, починають виявлятися тоді, коли ринкова частка підприємства перевищує ринкову частку найбільшого конкурента в 1,5 рази. Існує й інший підхід до проведення вертикальної лінії розподілу поля матриці: вона проходить через значення відносної ринкової частки, яке дорівнює одиниці.*
4. Кожний стратегічний господарський підрозділ розміщуємо на полі матриці відповідно до значення його відносної ринкової частки та темпу росту його ринку збуту. Позицію кожного СГП у матриці показуємо у вигляді кола, діаметр якого відповідає питомій вазі обсягу продажу певного СГП у загальному обсязі продажу підприємства.
5. Згідно з положенням у матриці виділяють чотири основні види стратегічних господарських підрозділів підприємства: зірки, знаки питання («важкі діти», «дикі кішки»), дійні корови, собаки («кульгаві качки»).

👉 **Теми рефератів та доповідей:**

1. Особливості стратегічного управління в англоамериканській моделі корпоративного управління
2. Особливості стратегічного управління в західноєвропейській моделі корпоративного управління
3. Особливості стратегічного управління в японській моделі корпоративного управління
4. Стратегічне управління як інструмент реалізації потенціалу корпоративного управління

👉 **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1. Опрацювати та законспектувати матеріал у формі структурно-логічної схеми:

- система погодження та затвердження стратегічних і поточних планових документів;
- зв'язок результатів стратегічного моніторингу діяльності корпорації з цілями та стратегією корпорації.
- характеристика підходів та загальні закономірності встановлення корпоративних цілей

2. Виконати тестові завдання:

1. Стратегічне планування виступає:

- а) систематичним процесом довгострокового планування, що спрямований на визначення цілей організації та шляхів їх досягнення;
- б) способом формального прогнозування майбутніх проблем і можливостей організації;
- в) поєднання а) і б).

2. Піраміда розроблення стратегії для спеціалізованих (однопрофільних) корпорацій визначається:

- а) трьома рівнями;
- б) двома рівнями;
- в) чотирма рівнями.

3. Піраміда розроблення стратегії для багатoproфільних (диверсифікованих) корпорацій визначається:

- а) трьома рівнями;
- б) двома рівнями;
- в) чотирма рівнями.

4. Операційні стратегії визначають:

- а) план діяльності функціональних одиниць (інновації, виробництво, маркетинг, фінанси, кадри тощо) в рамках підрозділів
- б) комплекс заходів і підходів для успішного функціонування підрозділів із визначенням шляхів створення стабільної та довгострокової конкурентної позиції підрозділів.
- в) принципи управління ланками організаційної структури.

5. Функціональні стратегії корпорації визначають:

- а) план діяльності функціональних одиниць (інновації, виробництво, маркетинг, фінанси, кадри тощо) в рамках підрозділів
- б) комплекс заходів і підходів для успішного функціонування підрозділів із визначенням шляхів створення стабільної та довгострокової конкурентної позиції підрозділів.
- в) принципи управління ланками організаційної структури.

6. Бізнес-стратегія - це:

- а) план діяльності функціональних одиниць (інновації, виробництво, маркетинг, фінанси, кадри тощо) в рамках підрозділів
- б) комплекс заходів і підходів для успішного функціонування підрозділів із визначенням шляхів створення стабільної та довгострокової конкурентної позиції підрозділів.
- в) принципи управління ланками організаційної структури.

7. Корпоративна стратегія визначає:

- а) визначення повноважень керуючої компанії;

б) шляхи досягнення бажаних позицій в кожній із площин діяльності та покращення діяльності підрозділів;

в) комплекс заходів і підходів для успішного функціонування підрозділів із визначенням шляхів створення стабільної та довгострокової конкурентної позиції підрозділів.

8. Визначте послідовність етапів процесу розроблення корпоративної стратегії:

- а) формалізація розробленої стратегії;
- б) визначення стратегічних цілей;
- в) оцінювання перспективності бізнес-напрямів;
- г) формування бізнес-портфеля компанії та розроблення альтернатив розвитку;
- д) виокремлення бізнес-напрямів;
- е) визначення повноважень керуючої компанії.

9. Цільова функція системи стратегічного моніторингу є похідною від:

- а) функції стратегічного управління
- б) функції тактичного управління
- в) функції оперативного управління

10. До загальних задач стратегічного моніторингу належать:

- а) інформаційне забезпечення процесів стратегічного аналізу, прогнозу, регулювання.
- б) розробка звітності для внутрішнього користування.
- в) аналіз, структуризація та декомпозиція даних бухгалтерського обліку для управлінського обліку.

 Рекомендована література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII.
3. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління: Підручник / І.А. Ігнат'єва – К.: ЦУЛ, 2013 р. – 600 с.
4. Мальська М. П. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник. /М.П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
5. Повноважний О.С. Корпоративне управління: Підручник / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.О. Харламова – К.: Кондор, 2013р. -244 с.
6. Пуртов В. Ф. Корпоративне управління : підручник / В. Ф. Пуртов, В. П. Третяк, М. М. Кудінова. - Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011.- 364 с
7. Стратегічний менеджмент: підручник / І. М. Писаревський, О. М. Тищенко, М. М. Покоłodна, Н. Б. Петрова. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 287 с.
8. Стратегічне управління: підручник / О. М. Тищенко, Т. М. Хміль, С. К. Василик та ін. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 280 с.

9. Штерн Г.Ю.. Корпоративне управління: Навч. посібник для студентів / Г.Ю. Штерн. – Харків: ХНАМГ, 2009. - 278 с.

Практичне заняття 5.

👍 **Тема: ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ**

👍 **Мета:** оволодіти навичками оцінювання ефективності управління корпоративним підприємством

👍 **Професійне спрямування:** формування знань методичного інструментарію оцінки корпоративного управління

👍 **Понятійно-категоріальний апарат:** рейтинг корпоративного управління, ефективність корпоративного управління, якість та достовірність інформації, структура власності, винагорода менеджменту, управління ризиками, корпоративна етика та культура, показники оцінки ефективності корпоративного управління.

👍 **План семінару**

1. Складові оцінки якості корпоративного управління
2. Рейтингові оцінки якості корпоративного управління
3. Показники оцінки ефективності корпоративного управління

👍 **Контрольні запитання:**

1. Дайте визначення поняття ефективність корпоративного управління.
2. Назвіть та охарактеризуйте складові оцінки якості корпоративного управління.
3. Розкрийте зміст поняття рейтингова оцінка корпоративного управління
4. Розкрийте сутність та назвіть основні переваги та недоліки наступних методик рейтингової оцінки корпоративного управління:
 - Рейтинг «Експерт - РА»
 - Рейтинг GAMMA міжнародної рейтингової компанії Standard & Poor's
 - Методика рейтингового агентства IBI-Rating
 - CORE-рейтинг
 - Методика інвестиційного банку Warburg, Rutherford and Costello (Brunswick)
5. Назвіть та охарактеризуйте основні складові елементи в розрізі груп показників для оцінки ефективності корпоративного управління

👍 **Практична частина:**

Задача : Акціонерне товариство «Ребус» на початок розрахункового року мало власний капітал в такому складі:

- акціонерний капітал – 600 тис. грн.;

- резервний фонд – 200 тис. грн.;
- нерозподілений прибуток – 100 тис. грн.

Отриманий акціонерним товариством в позрахунковому році прибуток склав 220 тис. грн. За рішенням загальних зборів акціонерів її розподілять таким чином:

- виплати дивідендів акціонерам – 10 % від суми акціонерного капіталу на початок розрахункового року;
- відрахування до резервного фонду – 110 тис. грн.;
- збільшення накопиченої суми нерозподіленого прибутку – 50 тис. грн.

Визначити збільшену спільну величину власного капіталу акціонерного товариства на кінець розрахункового року.

👉 *Теми рефератів та доповідей:*

1. Напрями підвищення ефективності управління корпораціями
2. Методичні підходи до визначення ефективності корпоративного управління
3. Ефективність корпоративного управління як досягнення балансу інтересів.
4. Удосконалення діяльності органів управління корпорацією

👉 **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1. Опрацювати та законспектувати матеріал у формі структурно-логічної схеми:

- критерії фінансової оцінки якості різних систем корпоративного управління: показники зворотності банківських кредитів, акціонерна вартість і вартість «учасників»
- організаційна ефективність: сутність, параметри та методи оцінки.
- фактори підвищення ефективності корпоративного управління

2. Виконати тестові завдання:

1. Яка з методик рейтингової оцінки корпоративного управління не враховує національні принципи корпоративного управління.:

- а) Рейтинг «Експерт - РА»
- б) Рейтинг GAMMA міжнародної рейтингової компанії Standard & Poor's
- в) Методика рейтингового агентства IBI-Rating

2. Яка з методик рейтингової оцінки корпоративного управління використовує лише публічну інформацію:

- а) P CORE-рейтинг
- б) Методика інвестиційного банку Warburg, Rutherford and Costello (Brunswick)
- в) Методика рейтингового агентства IBI-Rating

3. Рівень захисних заходів від поглинання компанії є складовим елементом в групі показників, що:

- а) відображають ступінь дотримання в компанії принципів корпоративного управління
- б) характеризують результати фінансово-господарської діяльності компанії
- в) відображають ризики корпоративного управління

4. Динаміка рентабельності акціонерного капіталу є складовим елементом в групі показників, що:

- а) відображають ступінь дотримання в компанії принципів корпоративного управління
- б) характеризують результати фінансово-господарської діяльності компанії
- в) відображають ризики корпоративного управління

5. Рівень ризику від відсутності представників міноритарних акціонерів у складі ради директорів є складовим елементом в групі показників, що:

- а) відображають ступінь дотримання в компанії принципів корпоративного управління
- б) характеризують результати фінансово-господарської діяльності компанії
- в) відображають ризики корпоративного управління

6. Яка з методик рейтингової оцінки корпоративного управління досліджує рейтингові параметри визначені з урахуванням інтересів тільки портфельних інвесторів:

- а) Рейтинг «Експерт - РА»
- б) Рейтинг GAMMA міжнародної рейтингової компанії Standard & Poor's
- в) Методика рейтингового агентства IBI-Rating

7. Основними складовими, які визначають ефективність управління корпорацією виступають:

- а) структура власності, якість та достовірність інформації, винагорода менеджменту, управління ризиками, корпоративна етика та культура, часта зміна вищого керівництва
- б) структура власності, якість та достовірність інформації, винагорода менеджменту, управління ризиками, корпоративна етика та культура
- в) якість та достовірність інформації, винагорода менеджменту, управління ризиками, корпоративна етика та культура, часта зміна вищого керівництва

8. Застосування контролю, як однієї з основних складових, які визначають ефективність управління корпорацією дозволяє:

- а) уникати кризових явищ та передбачувати можливі варіанти впливу на організацію при несприятливих зовнішніх умовах або при їх зміні;
- б) зменшувати комерційний та фінансовий ризик в діяльності корпорації;
- в) передбачати можливі варіанти впливу на організацію при порушенні внутрішніх стандартів;
- г) отримувати об'єктивну інформацію щодо стану організації, можливостей організаційного розвитку, дій окремих виконавців;
- д) усі відповіді вірні.

9. Визначте підходи до визначення організаційної ефективності:

- а) системний;
- б) функціональний;
- в) багато параметричний;
- г) множинний;
- д) цільовий.

10. Визначте критерії середньотермінової організаційної ефективності:

- а) якість;
- б) конкурентоздатність;
- в) розвиток;
- г) гнучкість;
- д) продуктивність;
- є) виживання.

11. Визначте показники результату (ефекту) управлінської праці:

- а) продуктивність управлінської праці;
- б) питома вага персоналу управління в загальній чисельності працюючих;
- в) скорочення управлінського персоналу;
- г) питома вага витрат на управління в собівартості продукції;
- д) обсяги приросту прибутку.

ПІДСУМКОВЕ ТВОРЧЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

(розраховано на виконання під час аудиторної та самостійної роботи з доступом до мережі інтернет):

Для виконання індивідуального завдання студент повинен знати:

- особливості створення і функціонування АТ;
- способи формування статутного фонду і форми корпоративного контролю;
- поняття і різновиди акцій;
- особливості дивідендної політики;
- порядок руху акцій на ринку цінних паперів.

Тип завдання: вивчення особливостей створення і функціонування акціонерного товариства (конкретного по вибору).

Мета завдання: представити оцінку основних організаційно-економічних умов діяльності АТ та власників (по вибору магістра). Перевагу віддати товариствам де відбулися активні дії по збільшенню статутного фонду (ММК ім. Ілліча, Запоріжсталь, Промінвестбанк, Індустріальний союз Донбасу та інш.)

Самостійна робота: скласти довідку-характеристику АТ, оцінити результати діяльності і руху акцій, переходу контрольного пакету акцій в результаті додаткової емісії акцій, скупки акцій і т.п.

Довідку-характеристику скласти по наступній схемі:

1. Загальні відомості: найменування АТ, місцезнаходження АТ, перелік загальних відомостей;
2. Показники, які характеризують економічний і фінансовий стан: величина акціонерного капіталу, активів, продажів, число зайнятих, місце в списку провідних компаній країни і світу ;
3. Історія заснування і особливості розвитку: рік створення, характеристика основних етапів організаційних перетворень АТ і т.д.;
4. Номенклатура вироблюваної і реалізованої продукції: основні товари або групи товарів, напрям спеціалізації, номенклатура експорту і імпорту;
5. Виробнича і матеріально-технічна база: виробничі підрозділи і їх потужність, збутова мережа і т.д.;
6. Акціонерний капітал: розподіл акцій між власниками, контрольний пакет акцій, його приналежність і власники; акції: кількість акцій, дані про емісію акцій, номінальна і ринкова вартість акцій, розмір дивідендів, ринкова капіталізація.

👉 **Рекомендована література:**

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI.
3. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII.

4. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління: Підручник / І.А. Ігнат'єва – К.: ЦУЛ, 2013 р. – 600 с.
5. Лазарева Є.В. Менеджмент організації адміністрування: навч.посібник /Є.В. Лазарева, О.В. Тарасова, О.О. Євтушинська та ін.; за ред. д.є.н. А.Г.гончарука – Одеса: Фенікс, 2013. – 300 с.
6. Мальська М. П. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник. /М.П. Мальська, Н. Л. Мандюк, Ю. С. Занько – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
7. Повноважний О.С. Корпоративне управління: Підручник / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.О. Харламова – К.: Кондор, 2013р. -244 с.
8. Пуртов В. Ф. Корпоративне управління : підручник / В. Ф. Пуртов, В. П. Третяк, М. М. Кудінова. - Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011.- 364 с
9. Штерн Г.Ю.. Корпоративне управління Рейтинги корпоративного управління: Критерии и методология: Standard & Poog's: Служба рейтингів корпоративного управління [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://www.standardandpoors.ru/article.php?pubid=1703&sec=an>.
10. Методология расчета CORE-рейтинга: Институт корпоративного права и управления [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.iclg.ru/rurating11>.
11. Национальный рейтинг корпоративного управления «РИД -Эксперт РА» (НРКУ) [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.raexpert.ru/ratings/corporate/method>
12. Офіційна сторінка рейтингового агентства «IBI-Rating» [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://www.ibi.com.ua>.
13. Методология оцінки рівня корпоративного управління [Електронний ресурс]: Рейтингове агентство «Кредит-рейтинг». - Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua>.
14. Мозгова Л. О. Методичні підходи до оцінки якості корпоративного управління підприємством [Электронный ресурс] / Л. О. Мозгова. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/61880.doc.htm.

Рекомендовані інтернет ресурси для виконання самостійної роботи:

1. <http://www.ssmc.gov.ua/> – Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
2. www.corporation.com.ua – Інформаційний портал «Корпоративне управління».
3. <http://www.vlasnasprava.info/ua/> – Інформаційний портал «Власна справа».
4. <http://www.c-culture.ru/> – Інформаційний портал «Корпоративная культура».
5. <http://www.cfin.ru/> – Корпоративний менеджмент: теорія і практика.
6. <http://www.finmarket.biz/> – Финансовый рынок.

ЗРАЗОК ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
з дисципліни «Корпоративне управління»

I. Варіант

Теоретична частина:

1. Розкрийте сутність та назвіть відмінності між інсайдерівською та аутсайдерівською моделями корпоративного управління.
2. Охарактеризуйте компетенції органів управління АТ щодо прийняття рішення про вчинення значного правочину

Тестові завдання:

1. Вартість акцій на вторинному ринку регулюється:
 - а) самим ринком на основі котирувань цінних паперів відповідного емітента з урахуванням економічної стабільності та динаміки розвитку підприємства;
 - б) акціонерним товариством;
 - в) акціонером, який має намір продати свої акції.

2. Єдиним обов'язком учасника відкритого акціонерного товариства є:
 - а) суворе збереження будь-якої інформації щодо фінансового стану, системи управління та планів розвитку підприємства;
 - б) участь в управлінні акціонерним товариством через активну участь у роботі кожних зборів товариства;
 - в) оплата акцій, що йому належать.

3. Конвертовані цінні папери – це цінні папери, які дають їх власнику право:
 - а) на дострокове погашення;
 - б) обміняти їх на звичні (рядові, прості) акції і стати повноправним акціонером;
 - в) брати участь в розподілі надпланового прибутку.

4. З'єднайте праву і ліву частину так, щоб показати який пакет акцій забезпечує ту або іншу форму корпоративного контролю:
 Форми корпоративного контролю:

а) повний контроль	1. 50%+ 1 акція
б) блокуючий пакет	2. 60%+ 1 акція
в) контрольний пакет	3. 10%+ 1 акція
г) самостійне проведення зборів	4. 75%+ 1 акція
д) меншина	5. 25%+ 1 акція

5. Виділіть, які з нижчеперелічених суб'єктів можуть бути власниками простих акцій відповідно до вимог законодавства України:
 - а) громадяни і юридичні особи;
 - б) юридичні і фізичні особи;
 - в) тільки резиденти України;

г) тільки фізичні особи.

Практична частина:

В оголошенні акціонерного товариства вказано, що дивіденди по його акціях за рік складають 20% річних по простих акціях і 30% по привілейованих акціях. Визначити суму дивіденду на одну привілейовану акцію номіналом 5 тис.грн. і одну звичайну номіналом 1 тис.грн. Визначити дивідендний вихід, якщо дохід на просту акцію складає 200 грн.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ
з дисципліни «Корпоративне управління»**

1. Суть корпоративного управління.
2. Суб'єкти корпоративного управління.
3. Об'єкти корпоративного управління.
4. Зовнішня і внутрішня сфера корпоративного управління.
5. Відмінні характеристики корпорації.
6. Принципи корпоративного управління.
7. Англо-американська модель корпоративного управління.
8. Німецька модель корпоративного управління.
9. Японська модель корпоративного управління.
10. Особливості формування корпоративного сектору в Україні.
11. Визначення АТ і його типів.
12. Види господарчих товариств та їх характеристика.
13. Основні риси й відмінності господарчих товариств корпоративного типу.
14. Випуск цінних паперів – необхідна умова створення АТ.
15. Проведення підписки на акції в період створення АТ.
16. Проведення засновницьких зборів при створенні АТ.
17. Поняття корпоративної власності.
18. Порядок створення, збільшення і зменшення статутного фонду.
19. Відмінності реального капіталу і статутного фонду.
20. Способи оцінки майна при формуванні статутного фонду.
21. Форми корпоративного контролю в АТ.
22. Поняття акції і її основні властивості.
23. Емісія акцій.
24. Типи та категорії акцій.
25. Форми випуску акцій та їх вартість.
26. Поняття дивіденду і дивідендні виплати.
27. Особливості електронного обігу цінних паперів.
28. Процес переходу і реалізації права власності на цінні папери.
29. Кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів.
30. Розкрити сутність клірингового депозитарію.
31. Умови взаємодії емітентів та продавців на ринках
32. Особливості руху акцій на первинних і вторинних ринках.
33. Поняття фондової біржі і її роль на фондовому ринку.
34. Створення і функціонування фондових бірж в Україні.
35. Особливості позабіржової торгівлі.
36. Депозитарна діяльність. Структура депозитарної системи в Україні.
37. Суть і види фінансового посередництва.
38. Сфера фінансового посередництва в Україні і особливості її регулювання.
39. Структура органів управління АТ.

40. Компетенція і порядок проведення загальних зборів акціонерів.
41. Наглядова рада АТ (формування і функції).
42. Правління АТ (особливості створення і діяльності).
43. Ревізійна комісія АТ (створення і функції).
44. Система органів державного регулювання корпоративного сектору в Україні.
45. Зособливості управління державними корпоративними правами.
46. Законодавча основа регулювання корпоративного сектору.
47. Інструменти стратегічного планування в корпоратції
48. Стратегічний моніторинг: сутність та критерії формування
49. Сутність та особливості розробки корпоративної стратегії
50. Сутність та методи портфельного аналізу корпоративного підприємства
51. Сутність поняття «ефективність корпоративного управління»
52. Переваги та недоліки методики рейтингової оцінки корпоративного управління «Експерт - РА»
53. Переваги та недоліки методики рейтингової оцінки корпоративного управління « GAMMA міжнародної рейтингової компанії Standard & Poor's
54. Переваги та недоліки методики рейтингової оцінки корпоративного управління рейтингового агентства IBI-Rating
55. Складові оцінки якості корпоративного управління.

Навчальне видання

КІНДРАСЬ Ольга Володимирівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ
«КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ»

Галузь знань: 0306 Менеджмент і адміністрування
Спеціальність: 8.03060101 Менеджмент організацій та адміністрування (за
видами економічної діяльності)
ОКР «Магістр»

Надруковано з оригінал-макета автора

Підписано до друку _____. Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 4.05.

Обл. вид. арк. 4.2. Друк різнографічний.

Гарнітура Times New Roman. Зам. 19. Наклад 100.

Видавництво Житомирського державного університету
імені Івана Франка

Свідоцтво про державну реєстрацію:

серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua